

Multimedia köməyi ilə dərslərin təşkilində müsbət və mənfi cəhətləri

Səadət Bəybala qızı Mazanova

*Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin
dosenti*

Lamio Rəyis qızı Əliyeva

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

E-mail: lamiealiyeva20@gmail.com

Rəyçilər: t.ü.f.d., dos. A.M. Quliyev,
p.ü.f.d., dso. S.S. Həmidov

Açar sözlər: tədris, texnologiya, elektron, məlumat, multimedia, dərslük, tapşırıq

Ключевые слова: обучение, технология, электронный, информация, мультимедиа, учебник, задание

Key words: teaching, technology, electronic, information, multimedia, textbook, assignment

Multimedia, xüsusi bir yerin məlumatların ötürülməsinin vizual-məcəzi yollarına aid olduğu bir sənət kimi qəbul edilməlidir: kompüter qrafika, animasiya, video və s. Bəzi elm adamları multimediyanın başlanğıcını daş üzərində bir rəsm və kitabə yazan ilk şəxs tərəfindən qoyulduğunu düşünürlər. Sonra kompüter texnologiyası olmadıqda, obyektiv səbəblərdən onun üçün əlçatan olan vasitələrdən istifadə edərək özünü ifadə etməyə çalışdı. Gələcəkdə yeni texniki vasitələrin ortaya çıxması adekvat bədii ifadə formalarının meydana çıxmasına kömək etdi.

İndiyə qədər müəyyən bir sıra kompüter sənəti inkişaf etmişdir: kompüter musiqisi, interaktiv kompüter performansı, kompüter animasiyası və kompüter qrafiki.

Multimedia tətbiqetmələrini inkişaf etdirmək üçün bir çox proqram vasitəsi var. Təəssüf ki, hamısını sadalamaq mümkün deyil, yalnız ən yaygın proqramlara diqqət yetirək. Onları bir neçə kateqoriyaya bölmək olar:

- Şəkil yaratmaq və işləmə vasitələri;
- Animasiyanın yaradılması və işlənməsi üçün vasitələr, 2D, 3D - qrafika;
- Video şəkillərinin yaradılması və işlənməsi vasitələri (video redaktə, 3B başlıqlar);
- Səs yaratmaq və işləmə vasitələri;
- Təqdimat yaratmaq vasitələri.

Multimedyanın məhsuldar istifadəsi imkanlarından biri də öyrənməkdir. Şagirdlər didaktik materialı eşidir və görür, eyni zamanda təqdimatının idarə olunmasında fəal iştirak edirlər. Məsələn, anlaşılmaz və ya xüsusilə maraqlı hissələrə qayıdırlar. Məlumdur ki, tədris prosesində şagirdlər təklif olunan materialın dördü birindən çoxunu mənimsəmişlər. Multimedia texnologiyası bu göstəricini 2-3 dəfə artırmağa imkan verir, çünki sinergetik öyrənmə imkanı verir, eyni zamanda materialın vizual və eşitmə qavrayışı, tədarükünün idarə olunmasında fəal iştirak, yenidən təhlil tələb olunan hissələrə qayıtmaq mümkündür.

Təhsilin informasiyalaşdırılması tədrisə İKT vasitələrini və yeni tədris metodlarını tətbiq etmək üçün kompleks və uzun müddətli bir prosesdir. Həm üstünlükləri, həm də mənfi cəhətləri var. Onun əsas məqsədi bütün səviyyələrdə təhsil keyfiyyətinin yaxşılaşdırılmasıdır.

Prosesinin əsas üstünlükləri:

- Ali informatika və informasiya texnologiyaları öyrənilməsi və məktəblərdə tədris materialları seçim texnologiya təkmilləşdirilməsi;
- Əlavə motivasiya uşaqlar üçün. Daha maraqlı kompüter texnologiyası dərslər istifadə ilə müşahidə olunur;
- Nəzarət sistemi təkmilləşdirilir;
- Alternativ və məntiqi düşüncələrin inkişafı;
- İKT-nin köməyi ilə təhsil və praktik tapşırıqlar həll tapmaq üçün strategiyaların inkişaf etdirilir.

Mənfi cəhətləri:

- Müəllim və şagird arasında canlı ünsiyyət məhdudlaşdırılması;
- Texniki vasitələrdən maarifləndirilməsi. Bu vəziyyət, ünsiyyət bacarıqları xeyli daha mənfi ictimailəşməsinə təsir edir;
- Müasir İKT-dən istifadə zamanı hazır məlumatların alınması və nümayiş etdirilməsi. Onlar Internet vasitəsi ilə hazır hesabatlar oxuyurlar. Maddi ətraflı təhlili və seçim aparmaq imkan olmur. Gələcəkdə bu uşaqların unikalığı, yüksək səviyyədə öz fikirləri və tezisləri yazma bacarığı itəcək;
- Kompüterdən asılılığı həm ruhi, həm də fizioloji xəstəliklərə gətirib çıxara bilər;
- Sağlamlığa təsir göstərir.

Kompüter sinfindəki bir dərs yalnız maraqlı şəkildə deyil, həm də maksimum təhsil effektivini təmin etməsi üçün müəllim əvvəlcədən öyrənilən material, kompüter modeli ilə əvvəlcədən iş planı hazırlamalı, modelin işləməsinə uyğun sual və tapşırıqlar tərtib etməlidir. Şagirdlər suallara cavab verməli və ya dərslərin sonunda kiçik bir irəliləyiş hesabatı yazmalıdırlar. İdeal seçim müəllimin dərslərin başında şagirdlərə fərdi tapşırıqları çap şəklində verməsidir.

Bugünkü nəslin multimediyaya təhsil məhsulları istifadəçilərə fərdiləşdirmə üçün bir çox seçim təklif edir, yəni tələbə tədris materialını mənimsəyərək, öyrənmə sürətini, materialın həcmi və çətinlik dərəcəsini özü təyin edir. Müəyyən bir materialı öyrənmək üçün tələb olunan vaxta qənaət orta hesabla 30% təşkil edir və əldə edilmiş bilik yaddaşda daha uzun müddət saxlanılır.

Kompüter əsaslı təlim texnologiyaları həm müəllimlər, həm də tələbələr üçün yaradıcılıq inkişafında böyük imkanlar təmin edir.

Müasir tələbələr, bilik, bacarıqlarını formalaşdırmaq üçün əlavə bilik və müstəqil iş əldə

etmək üçün İnternet məlumat sahəsindən istifadə etmək imkanına malikdirlər. Şagirdləri maraqlandıran hər hansı bir elmi məlumat əldə edə biləcəyiniz, elektron dərslərdən, elektron kitabxanadan, arayış kitabçalarından, mühazirələrdən, müəllim və tələbələrin yaradıcılıq işlərindən istifadə edə biləcəyiniz informasiya-metodik dərslər yaradıldı.

Tədris prosesində interaktiv lövhənin, sənəd - kameraların istifadəsi xüsusi maraq doğurur. Geniş ekran, multimediyaya imkanları olan rəsmlər, diaqramlar, qrafiklər nümayiş etdirməyə, videoçarxlar, məşhur elmi və bədii filmlər nümayiş etdirməyə imkan verir.

Müasir tələbə aşağıdakı məlumat və ünsiyyət bacarıqlarına yiyələnmişdir.

1. notebookda və kompüter ekranında obyekt haqqında eyni məlumatı müxtəlif yollarla təqdim edin: mətn, şəkil, cədvəl, nömrələr şəklində;

2. məlumatları müxtəlif yollarla kodlaşdırın və kod cədvəlindən istifadə edərək deşifrə edin;

3. kompüter ekranında mətnlər və şəkillər (informasiya obyektləri) ilə işləmək;

4. məzmun cədvəlindən, indekslərdən, qovluqlardan, noutbuklardan, İnternetdən istifadə edərək məlumatları axtarır, saxlayır, istifadə edir və ötürür.

5. informasiya texnologiyaları vasitələrindən istifadə edin: radio, telefon, maqnitofon, kompüter;

6. təhsil və praktiki problemləri həll etmək üçün kompüterdən istifadə edin. Bunu etmək üçün əsas kompüter bacarıqlarına sahib olun, sadə fayl əməliyyatları yerinə yetirə bilsin (proqram yaradın, saxla, axtarın, işə salın); ən sadə, geniş istifadə olunan proqram tətbiqetmələrini həyata keçirin: mətn və qrafik redaktorlar, simulyatorlar və testlər;

7. kompüterdən istifadə edərək elementar layihələr yaratmaq.

Multimedyanın təhsildə və təlimdə istifadəsi həm ümumi təhsil, həm özünütəhsil üçün, həm də bir mütəxəssisin işgüzar və peşəkar inkişafı üçün perspektivlidir. Distant təhsilin inkişafında multimedia texnologiyalarının rolu xüsusilə vacibdir. Gələcəkdə yüksək səviyyəli peşəkar səriştələr verən biliklər hər zaman sürətli dəyişikliklərə məruz qaldıqları üçün multimedyanın təhsil sahəsindəki rolu artacaqdır.

Məqalənin aktuallığı. Məqalə multimedia texnologiyalarının vacibliyini bir daha sübut etməklə bərabər, multimedia texnologiyaları tədrisdə önəmli rol oynadığını nəzərə çatdırmaq baxımından aktual əhəmiyyət daşıyır.

Məqalənin elmi yeniliyi. Təhsildə multimedia texnologiyalarından istifadə və dərslərin keçirilməsi baxımından fərqləndirilməsi məqalənin elmi yeniliyini göstərir.

Məqalənin praktik əhəmiyyəti və tətbiqi. Multimedia texnologiyalarından istifadə zamanı şagirdlər didaktik materialı eşidir və görür, eyni zamanda təqdimatının idarə olunmasında fəal iştirak edirlər.

Ədəbiyyat

1. <https://actualvape.ru/az/metodika-ispolzovaniya-informacionno-kommunikacionnyh-tehnologii/>

2. Андерсен Бенм Б. Мультимедиа в образовании [Текст] / Камня ван Ден Бринк. - М.: Дрофа, 2007. - 224 с. - ISBN: 978-5-358-00594-5.

3. Чепмен Н. Цифровые технологии мультимедиа [Текст] - М. Вильямс. 2006 - 624 с. ISBN: 5-8459-0888-4

4. http://netaz.byethost9.com/Informatika_az_total.pdf

5. <http://www.e-derslik.edu.az/books/82/units/unit-2/page22.xhtml>

С.Б. Мазанова, Л.Р. Алиева

**Плюсы и минусы организации уроков
с помощью мультимедиа**

Резюме

Обсуждались области применения мультимедийных технологий, положительные и отрицательные стороны использования интерактивных мультимедийных технологий в учебном процессе и др.

S.B. Mazanova, L.R. Alieva

**Pros and cons of organizing lessons
with the help of multimedia**

Summary

The areas of application of multimedia technologies, the positive and negative aspects of using interactive multimedia technologies in the educational process, etc. were discussed.

Redaksiyaya daxil olub: 23.11.2020